

Λυδία Παπαρρήγα, Διευθύντρια Ερευνών-Διευθύνουσα ΚΕΙΕΔ

Παρουσίαση Τόμου Μνήμης χάριν Κ. Πιτσάκη
23η Συνάντηση Ιστορικών του Δικαίου, Νομική Σχολή,
Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης, 3-4.11.23

Οι μελέτες εκλεκτών επιστημόνων, ιστορικών του δικαίου, ιστορικών και φιλολόγων που περιλαμβάνονται στον τόμο ανταποκρίνονται στον ευρύτατο φάσμα των πολλαπλών επιστημονικών ενδιαφερόντων, του πολυπράγμονος και ιδιοφυούς, αλησμόνητου Κωνσταντίνου Πιτσάκη. Πολλές από αυτές τις συνεισφορές εμπεριέχουν την ευλαβή αφιέρωση του συγγραφέα στη μνήμη ενός διδασκάλου που απετέλεσε πρότυπο για την εκπόνηση του επιστημονικού τους έργου. Άλλες πάλι διερευνούν ζητήματα για τα οποία το επιστημονικό έργο του Κωνσταντίνου Πιτσάκη απετέλεσε την αφετηρία ή την πηγή έμπνευσης για τη σύλληψη ή την επεξεργασία του κεντρικού πυρήνα της επιχειρηματολογίας που αναπτύσσεται.

Ειδικότερα λοιπόν:

I. Εναλλακτικές θεωρήσεις σε θέματα που ανάγονται στους τομείς της χειρόγραφης παράδοσης, της ιστορίας των πηγών του ρωμαϊκού, βυζαντινού και μεταβυζαντινού δικαίου και της ιστορικοδικαϊκής ερμηνείας αμφίσημων όρων που περιλαμβάνονται σε ποικίλα κείμενα της βυζαντινής γραμματείας, νομικής και μη, πραγματεύονται οι μελέτες των κ. κ. Δημήτρη Αποστολόπουλου, T. Ernst. Van Bochove, Δημήτρη Λέτσιου, Bernard Stolte, Ανδρέα Γκουτζιουκώστα και Μάριου Τάνταλου. Προς την αυτή κατεύθυνση, επαναγνώσεις ορισμένων σημείων κριτικών εκδόσεων κειμένων της βυζαντινής νομικής γραμματείας και της βυζαντινής υμνογραφίας που επιτρέπουν παράλληλα την υποστήριξη μίας άλλης εκδοχής για την χρονολόγηση των κειμένων αυτών εξετάζονται στις μελέτες των κ. Σταύρου Περεντίδη και της κ. Μαρίας Τζιάτζη.

II. Λεπτομερέστατα σχόλια και παραπομπές σε ειδικές ρυθμίσεις αυτοκρατορικών εγγράφων, βυζαντινών νομικών συλλογών και ιδιωτικών πονημάτων περιλαμβάνουν οι μελέτες της κ. Πολύμνιας Κατσωνη, του κ. Βασίλη Κόλλια, της κας Ελευθερίας Παπαγιάννη, Λυδίας Παπαρρήγα, του Srđan Sarkić, της Eva Synek, και της κας Δάφνης Πέννα. Ενδιαφέροντα είναι εν προκειμένω τα πορίσματα της έρευνας σχετικά με την τηρούμενη νομική πρακτική, την ερμηνευτική του δικαίου, την

οικονομία, τις διεθνείς σχέσεις, τις επιρροές του βυζαντινού ποινικού και κανονικού δικαίου στον μεσαιωνικό σερβικό δίκαιο, και την εξελικτική πορεία βυζαντινών θεσμών σε βάθος χρόνου.

III. Αμφιλεγόμενα ζητήματα της βυζαντινής ιστοριογραφίας που άπτονται όχι μόνον των διεθνών σχέσεων του Βυζαντίου, διπλωματικών και στρατιωτικών, αλλά και της τύχης των κατοίκων απομακρυσμένων βυζαντινών περιφερειών διερευνώνται στις συμβολές του κ. κ. Ανδρέα Γκουτζιοκώστα και της κας Βασιλικής Νεράτζη-Βαρμάζη, ενώ οι μελέτες του κ. κ. Ευάγγελου Χρυσού και του κ. Κώστα Δικαίου επιχειρούν τη σφαιρική επισκόπηση βυζαντινών θεσμών, πολιτειακών, εκκλησιαστικών καθώς και θεσμών κοινωνικής αρωγής που έχουν επί μακρόν απασχολήσει τη διεθνή βιβλιογραφία.

Εξειδικευμένα ζητήματα που εντάσσονται στη σφαίρα του βυζαντινού οικογενειακού, ενοχικού και εμπραγμάτου δικαίου, ενώ παράλληλα αποκαλύπτουν πτυχές της αγροτικής οικονομίας και της κοινωνικής διαστρωμάτωσης των βυζαντινών θίγονται στις μελέτες του κ. Βασιλείου Κατσαρού και της κας Εφης Ραγιά. Τέλος, το ζήτημα της αντιστοίχισης κοινών και ορθοδόξων κανόνων και ρωμαιο-καθολικών κανόνων επαναφέρει στο προσκήνιο η επιστημονική συμβολή του Σεβασμιωτάτου Μητρ. Περιστερίου Γρηγορίου Παπαθωμά.

IV. **Μεταβαίνοντας στον χώρο της ιστορίας του μεταβυζαντινού δικαίου, που υπήρξε ο κύριος θεωρώ τομέας της ιδιοφυούς ακαδημαϊκής προσφοράς του Κωνσταντίνου Πιτσάκη στην επιστήμη της ιστορίας του δικαίου εκλεκτοί συνάδελφοι μεταξύ των οποίων, ο Μανώλης Βαρβούνης, , ο Χαράλαμπος Γάσπαρης, η Μαρία Γερολυμάτου, ο Αστέριος Μπουζιάς, ο η Μάχη Παίζη-Αποστολοπούλου, ο Γεώργιος Ροδολάκης, ο Πάρις Σπυρόπουλος, η Παναγιώτα Τζιβάρα κα ο Ιωάννης Χατζάκης και εμπλούτισαν τον ανά χείρας τόμο με τις μελέτες τους που επικεντρώνονται αφενός μεν σε ζητήματα ιστορίας, εκκλησιαστικής πολιτικής και εκκλησιαστικής νομικής πρακτικής, αφετέρου δε σε ζητήματα μεταβυζαντινού δικαίου και σε πτυχές της δικαστηριακής πρακτικής επί βενετοκρατίας στα Επτάνησα. Κινούμενες στον γνωστικό πεδίο του δικαίου του νεωτέρου ελληνισμού και όχι μόνο οι μελέτες του Ιωάννης Παναγιωτίδη, του Παναγιώτη Τσούκα, του προσφατα εκλιπόντος-αείμνηστου Καθηγητή Γεωργίου Νάκου, του Ευάγγελου Χεκίμογλου και της Καλλιρόης Παντελίδου επεξεργάζονται θεσμούς του Συντάγματος του 1844, ζητήματα συνταγματισμού στη χερσόνησο του Αίμου στις αρχές του 19ου αι.. την εισδοχή του “πανδεκτισμού” στο νεοσύστατο ελληνικό κράτος των αρχών του 20ου αι., το νομικό καθεστώς των κληροδοτημάτων των ορθοδόξων κοινοτήτων του Νομού Ιωαννίνων στα 1920 και της διαχείρισης των εβραιοκτητων επιχειρήσεων της**

Θεσσαλονίκης του 1943, αλλά και ζητήματα συγχρόνου αστικού δικαίου, όπως η πρόωρη μελλοντική ζημία.

V. Περαιτέρω όμως, οι συνέχειες και ασυνέχειες φιλοσοφικών επιρροών, τα κυρίαρχα ιδεολογικά ρεύματα, οι διακυμάνσεις της πολιτικής ιδεολογίας καθώς και ανθρωπολογικές και ιστορικές παράμετροι αναπαριστώνται ανάγλυφα σε μελέτες εντάσσονται στον χώρο των αρχαίων ελληνικών δικαίων καθώς και του ρωμαϊκού και ιουστινιάνειου δικαίου. Πρόκειται ειδικότερα για τις επιστημονικές συμβολές της συνεπιμελήτριας μου στην έκδοση του τόμου αυτού και Μαρίας Γιούνη, του κ. Ιωάννη-Νικολάου Αντωνίου, του κ. Ηλία Αρναούτογλου, του Αθανασίου Δέλλιου, της Αθηνάς Δημοπούλου, του Δημήτρη Καράμπελα, της Πωλίνας Παντοπούλου, της Καλλιόπης Παπακωνσταντίνου, χωρίς να λησμονήσουμε την συμβολή του Προέδρου της ΕΕΙΔ κ. Ιωάννη Τζαμτζή.

VI. Τέλος, στον χώρο των ευρύτερων ενδιαφερόντων του αιμνήστου Κωνσταντίνου Πιτσάκη που εκτείνονταν σε ποικίλα γνωστικά πεδία, πέραν αυτών της ιστορίας και της νομικής επιστήμης, εντάσσεται η μελέτη του κ. Γρηγορίου Παπαγιάννη σχετικά με τα ρυθμοτονικά μέτρα της βυζαντινής υμνογραφίας, οι μελέτες του κ. Γεωργίου Βελένη και της κ. Μαγδαληνής Παρχαρίδου που εξετάζουν ενδελεχώς στοιχεία της μεταβυζαντινής εκκλησιαστικής εικονογραφίας και ταυτίσης γραφικών ιδιωμάτων σε κτητορικές επιγραφές ναών, η μελέτη της καις Διονυσίας Μισίου που δίδει μία πρωτότυπη ερμηνεία σε σε ένα γλαφυρό επεισόδιο μιμοθεάτρου που αναφέρει ο Πρόκόπιος με πρωταγωνίστρια την αυτοκράτειρα Θεοδώρα, η συμβολή του κ. Δημήτρη Τριανταφυλλοπούλου για τον εορτασμό της Αγίας Σοφίας Κωνσταντινουπόλεως καθώς και οι μελέτες της κ. Δάφνης Πέννα και του κ. Νίκου Τριανταφυλλόπουλου που σχετίζονται άμεσα με τα παπαδιαμαντικά, νομικά και μη νομικά, ενδιαφέροντα του τιμώμενου.